

Chojnacki, Jakub

Drzwi Płockie w dniu 23 listopada 1981 roku w Bazylice Katedralnej

---

Notatki Płockie 26/4-109, 59-64

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Drzwi Płockie zawisły w dniu 23 listopada 1981 roku w Bazylice Katedralnej

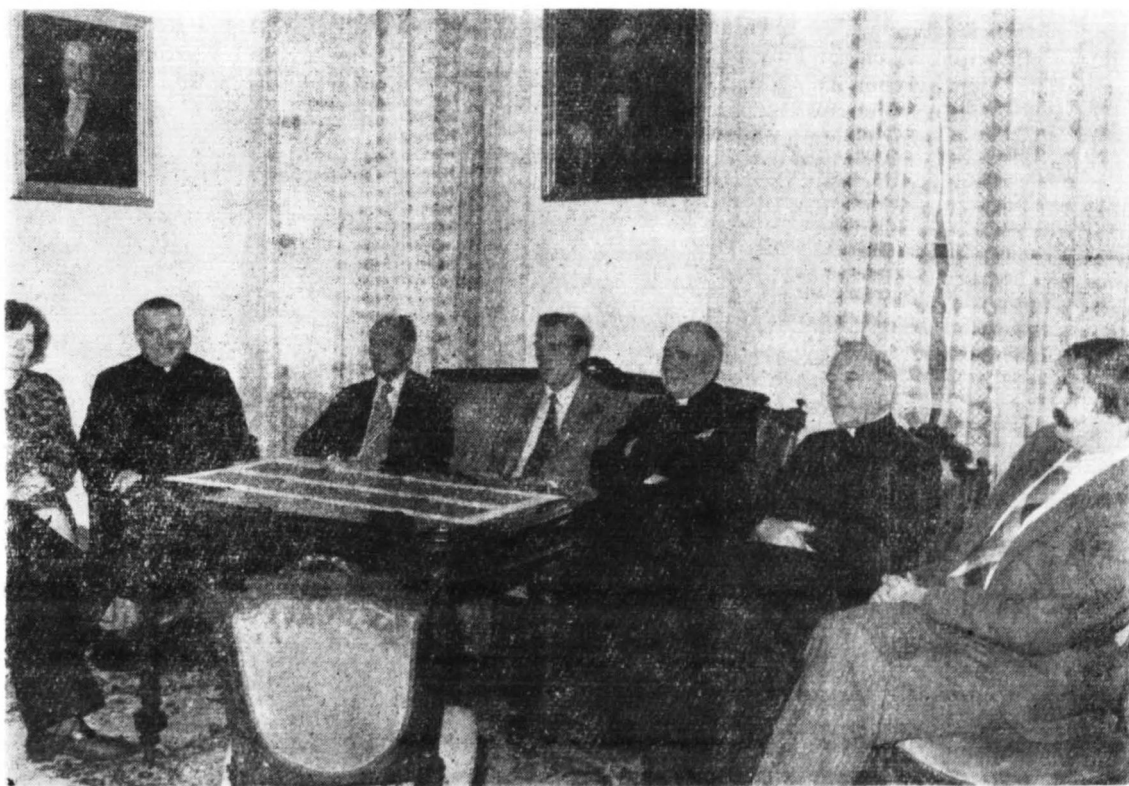
*„Wierne odtworzenie zabytku wzbogaciłoby skarbiec kultury polskiej,
ukazując jednocześnie cenne dzieło obecnym i przyszłym pokoleniom”.*

KAZIMIERZ ASKANAS

*„Brazowe Drzwi Płockie
w Nowogrodzie Wielkim”
TNP 1971, s. 46.*

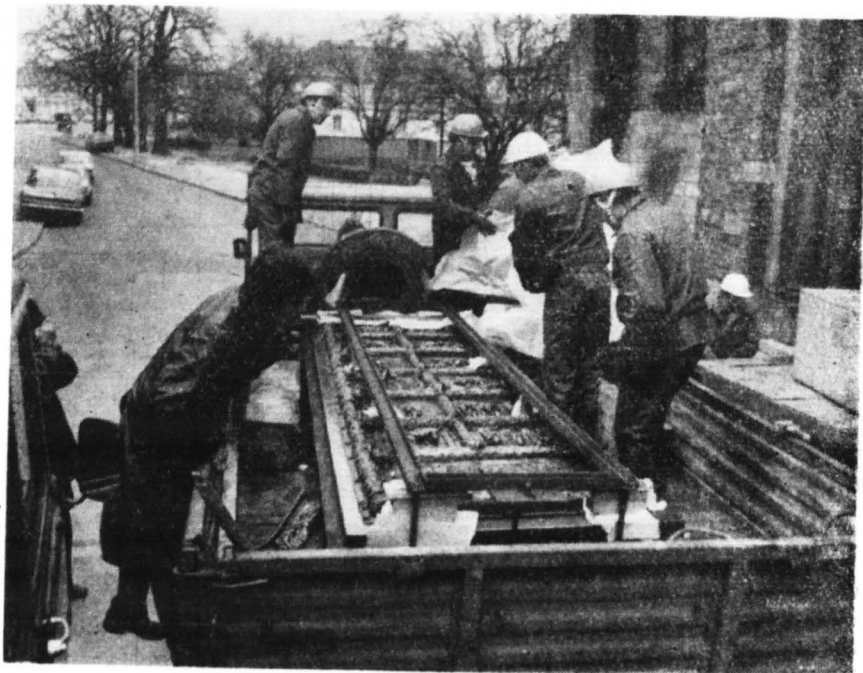
Ponad 11 lat upłynęło od podjęcia inicjatywy skopiowania w brązie romańskich Drzwi Płockich wykonanych w latach 1152—1154 w Magdeburgu, które od około 1430 roku znajdują się w zachodnim portalu katedralnego soboru św. Sofii — Mądrości Bożej w Nowogrodzie Wielkim (ZSRR). Inicjatywę tę podjął w dniu 20 sierpnia 1970 r. w czasie

XIII Międzynarodowego Kongresu Nauk Historycznych w Moskwie autor niniejszego artykułu. Wystawioną od 1885 r. w Muzeum Historycznym na Placu Czerwonym gipsową (w kolorze brązu) kopię, mylnie określaną w nauce rosyjskiej i radzieckiej jako „Drzwi Sigtuńskie”, rozpoznał, a następnie udowodnił, że wystawiony eksponat jest kopią Drzwi

15 czerwca 1981 r. — sala Zielińskich w siedzibie TNP. Uczestnicy ważnej konferencji dot. ustalenia ostatecznego terminu powrotu romańskich „Drzwi Płockich” do Bazyliki Katedralnej. Od lewej: Jolanta Chmielewska — zastępca dyrektora ds. naukowych TNP, ks. infułat dr Władysław Lis — wikariusz generalny Diecezji Płockiej, mgr inż. arch. Jacek Cyzdik — dyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków w Min. Kultury i Sztuki, zastępca Generalnego Konserwatora Zabytków, dr inż. Jakub Chojnacki — prezes TNP, ks. prałat dr Zdzisław Piechna — prepozyt kapituły katedralnej, ks. prałat mgr Stefan Budczyński — proboszcz parafii katedralnej, dziekan płocki i mgr Tadeusz Wróblewski — Wojewódzki Konserwator Zabytków w Płocku. Niewidoczni na zdjęciu: ks. kanonik Romuald Rudziński i mgr inż. arch. Feliks Dzierżanowski z PKZ O/Warszawa.

Poniedziałek, 23 listopada 1981.
 Jedno z dwu skrzydeł Drzwi
 na chwilę przed rozładunkiem.
 Od lewej strony: Bogdan
 Migdański, Stanisław Górecki,
 Stanisław Kijek, Kazimierz
 Ciesielkiewicz i Włodzimierz
 Kijek.

Płockich. (Zob.: pierwszy artykuł pt.: „W sprawie katedralnych Drzwi Płockich z połowy XII wieku w Nowogrodzie Wielkim”, Notatki Płockie 1970, nr 4/58, s. 3—8).

Kopię dzięki usilnym — trwającym ponad 11 lat — staraniom Zarządu Towarzystwa Naukowego Płockiego wykonały Oddziały Pracowni Konserwacji Zabytków w Szczecinie i Warszawie. Kopię z brązu wykonano w latach 1978—1981 w Pracowni Konserwacji Metalu w Warszawie, ul. Wójcickiego 26.

Według danych kierownika tej Pracowni p. Janusza A. Mroza kopia waży 2 400 kg.

Składają się na nią:

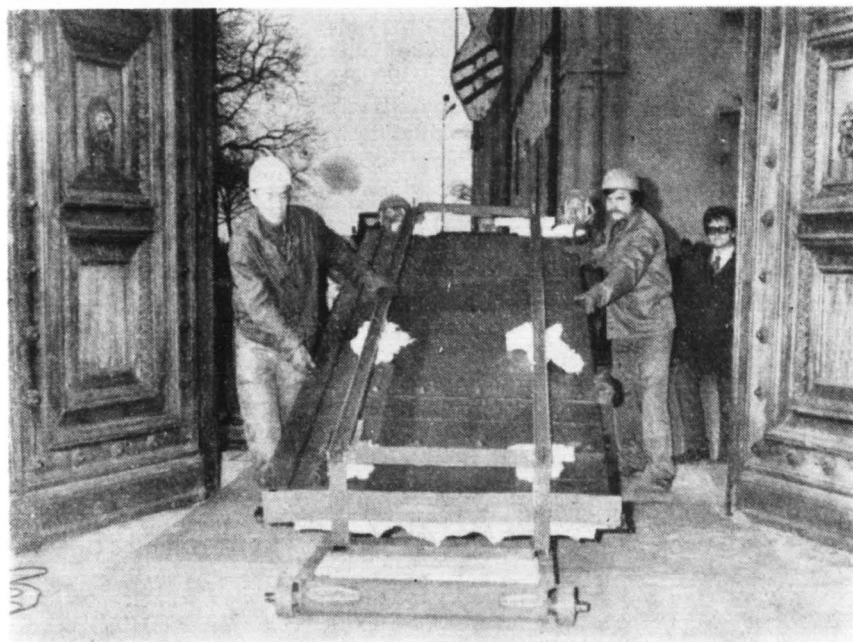
1) Podkład drewniany, dębowy grubości 70 mm, zaimpregnowany pokostem lnianym trzykrotnie	500 kg
2) brąz w gąskach (odlew paneli)	308 kg
3) miedź elektrolityczna (odlew paneli)	137 kg
4) kształtownik miedziany, kotwy, około 250 sztuk	68 kg
5) kratówka brązowa, łebki ozdobne, około 250 sztuk	20 kg
6) blacha miedziana na okucia obrzeży drzwi	95 kg
7) kształtownik stalowy, ćwieki, około 1000 sztuk	24 kg
8) blacha stalowa (okucia tylnej strony drzwi)	249 kg
9) odlewy bordiur — brąz + miedź elektrolityczna około	860 kg
10) kołatki — 2 sztuki, zawiasy 4 sztuki z hakami, zawiasy ślepe 4 sztuki (korespondujące z 4 hakami z XII wieku), rygle ozdobne 4 sztuki około	140 kg

Łącznie około 2 400 kg

Bezpośrednimi wykonawcami kopii byli: z Oddziału PKZ w Szczecinie: mgr inż. Wojciech Chyliński, Wiswaldis Prieditis i Hanna Toczkiewicz-Smolńska (wykonawcy matryc w Nowogrodzie Wielkim i 3 kopii z tworzyw

W trakcie „operacji zawieszenie” trwającej od godz. 14.15 do 16.00 przeprowadzonej przez pracowników Zespołu Budów nr 6 w Płocku, Warszawskiego Oddziału Pracowni Konserwacji Zabytków. Na zdjęciu lewe skrzydło — o wadze 1 200 kg — brązowej kopii Drzwi.

Skrzydło Drzwi ułożone na specjalnym wózku o niskim zawieszaniu przesuwane jest pod hak podnośnika łańcuchowego. Od lewej: Kazimierz Ciesielkiewicz, Tadeusz Wołczuk, Stanisław Górecki, Ryszard Olender, Włodzimierz Kijek i inż. Ryszard Szewczyk.

sztucznych w Szczecinie) oraz rzeźbiarz Henryk Tomoń z Warszawy (pracujący w Nowogrodzie przy wykonywaniu matryc).

Z Oddziału PKZ w Warszawie:

Józef Słusarczyk — odlewnik

Tadeusz Jagodziński — cyzeler

Edward Kołodziejczak — brązownik (montaż)

Andrzej Madaliński — mistrz, brązownik (montaż)

Witold Łozowski — brązownik (montaż)

Andrzej Kowalski — brązownik (montaż)

Czesław Sowiński — brązownik (montaż)

Piotr Lipski — stolarz (podkład z dębu)

Kazimierz Domański — stolarz (podkład z dębu).

Bordiury w Zakładzie Metaloplastyki i Ślusarni Artystycznej wykonywali:

odlewnicy: Krzysztof Oraszek, Bronisław Gwiazda, Leszek Krzciński, Tadeusz Walawko oraz cyzelerzy: Andrzej Krzyszczuk, Stanisław Cieślak, Leszek Jachowiak i Witold Wróbel.

Nadzór konserwatorski prowadził dr Janusz Krauze z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, bordiury wykonano pod nadzorem Mikołaja Spirkowicza, a ogólny nadzór i koordynację prac prowadził mgr inż. arch. Wojciech Kołataj — zastępca dyrektora ds. naukowo-konserwatorskich w Oddziale PKZ Warszawa. Adaptację portalu w Bazylice Katedralnej w Płocku i zawieszenie Drzwi powierzono Kierownictwu Zespołu Budów nr 6 PKZ w Płocku, ul. Sienkiewicza 48 (Oddział PKZ Warszawa).

Adaptacja portalu — rozpoczęta 1 lipca 1981 roku polegała na zmianie istniejącego łuku z piaskowca wraz z witrażem, zamurowaniem łuku nad drzwiami, zdjęciu dotychczasowych podwójnych drzwi i wykuciu haków zawiasowych.

Ze względu na wysokość (360 cm) Drzwi Płockich podwyższono istniejące ościeża z piaskowca o 34 cm. Szerokość otworu drzwiowego pozostawiono bez zmian jako, że przy kolejnych przebudowach katedry jego szerokość od XII wieku nie uległa zmianie. Zachowały się nawet cztery haki (było ich osiem) z XII wieku, na których oryginalne Drzwi wisiały przez ponad 250 lat.

W trakcie „operacji zawieszenie”. Od lewej: Stanisław Górecki, inż. Janusz Bałski kierujący montażem, Kazimierz Ciesielkiewicz, Tadeusz Wołczuk i operator Telewizji Polskiej.

W trakcie „operacji zawieszenie”. Od prawej strony: Kazimierz Ciesielkiewicz i Tadeusz Wotezduk.

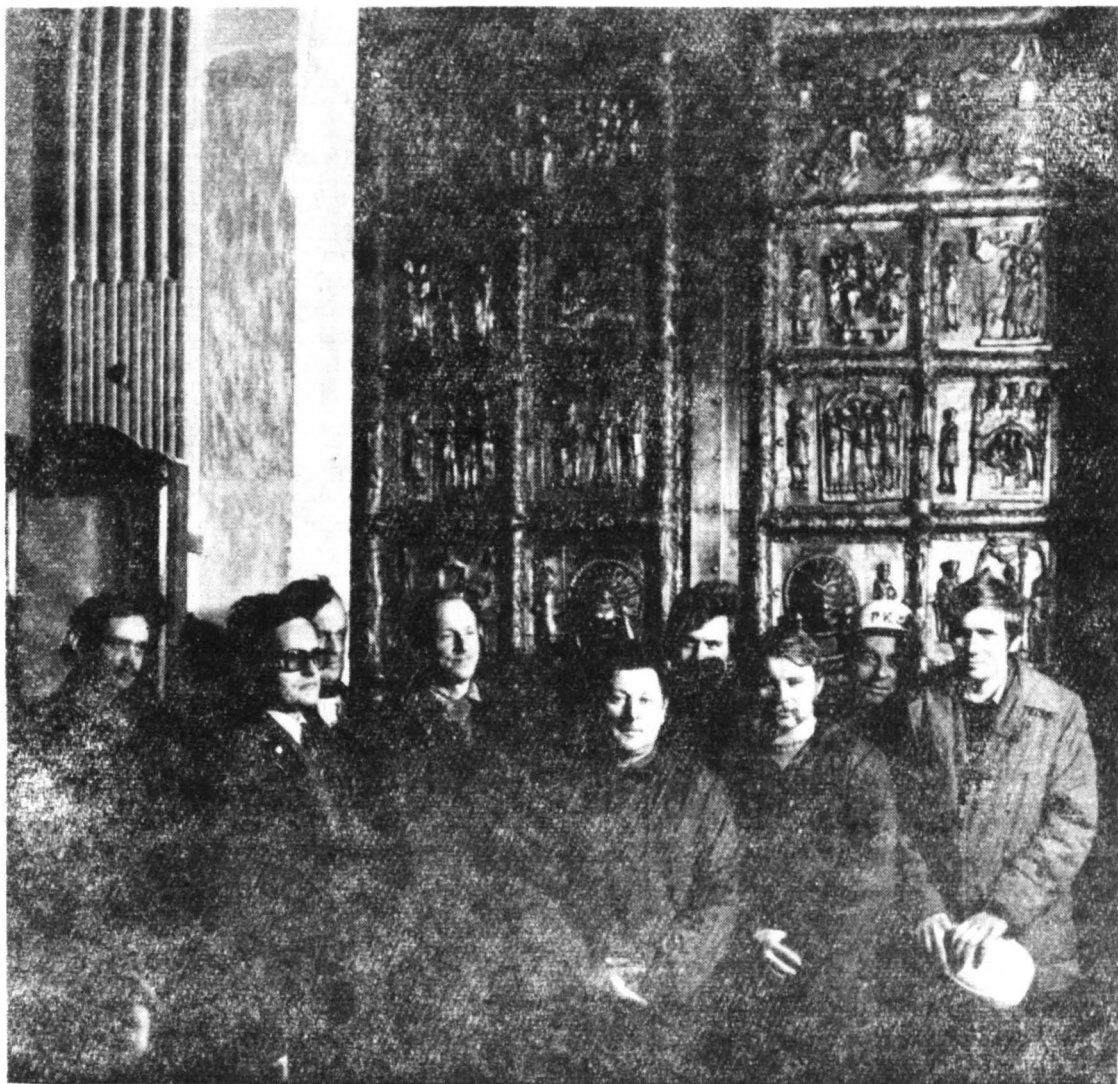
Autorem projektu architektonicznego był mgr inż. arch. Feliks Dzierżanowski (członek TNP) z Zespołem, a części konstrukcyjnej mgr inż. Krzysztof Maszewski z Pracowni Projektowej warszawskiego Oddziału PKZ. Natomiast technologię montażu Drzwi opracowali inżynierowie Ryszard Szewczyk i Janusz Baliski z PKZ w Płocku.

Została przez nich zaprojektowana i wykonana specjalna obudowa w konstrukcji stalowej dla każdego skrzydła oddzielnie, która przenosiła znaczny ciężar skrzydła (1 200 kg) i służyła jednocześnie jako zawieszanie montażowe. Obudowa została założona na drzwi w miejscu ich załadunku na dwa samochody ciężarowe, tzn. w Warszawie.

W nawie katedry, tuż za portalem romańskim pod sklepieniem wmurowano (tylko na czas montażu) dwuteową belkę stalową służącą jako szyna jezdna dla wciągarki łańcuchowej. Użyty podnośnik z ręcznym manewrowaniem gwarantował dokładność montażu. Zaprojektowano także specjalny wózek stalowy o niskim zawieszeniu dla przetransportowania skrzydeł drzwi pod hak podnośnika łańcuchowego. Niskie zawieszenie wózka musiało być precyzyjnie wyliczone tak, by można go było usunąć w momencie podnoszenia wciągarką łańcuchową drzwi do wysokości zawiasów. W trakcie opuszczania drzwi na zawiasy wózek musiał znajdować się już poza miejscem montażu.

Kruczta Bazyliki Katedralnej — 23 listopada 1981 r. Tylko nieliczni — z uwagi na bezpieczeństwo pracy — świadkowie obserwują koniec prac montażowych. Od lewej strony: Bogdan Migdalski, mgr inż. Andrzej Mikula, Wiesława Gutowska, ks. Mieczysław Zdanowski, dr inż. Jakub Chojnacki, ks. Eugeniusz Graczyk, Marian Wojnicki, dr med. Stefan Kośmider, Jan Kopania, mgr Tomasz Pawłowski, Jolanta Chmielewska, osoba nierozpoznana, ks. prałat Stefan Budezyński — proboszcz parafii katedralnej i dr Kazimierz Askanas.

Pracownicy Zespołu Budów nr 6 w Płocku Pracowni Konserwacji Zabytków Oddział Warszawa biorący udział od 1 lipca 1981 r. w robotach adaptacyjnych dawnego głównego portalu katedry, a w poniedziałek 23 listopada 1981 r. w pracach montażowych — „operacja zawieszenie”. Od lewej strony: Jan Kielek — kierowca, inż. Ryszard Szewczyk — kierownik Zespołu Budów nr 6, Stanisław Kijek — robotnik, Stanisław Górecki — murarz, Włodzimierz Kijek — murarz, Ryszard Olender — murarz, Tadeusz Wołczuk — robotnik, Kazimierz Ciesielkiewicz — st. mistrz i inż. Janusz Balski — kierownik budowy, odpowiedzialny za montaż.

Przed katedrą ustawiono dźwig samochodowy. Operator dźwigu Adam Głuchowski z Przedsiębiorstwa Remontowo-Montażowego „Naftoremont” przenosił bezpośrednio ze skrzyni samochodów obudowane skrzydło drzwi na wózek, który przesunięto pod hak wciągarki łańcuchowej.

Montaż — „operacja zawieszenie” — obu skrzydeł, którym kierował inż. Janusz Balski trwał od godziny 14.15 do 16.00 w poniedziałek, dnia 23 listopada 1981 r. Odbył się nadzwyczaj sprawnie i nie trzeba było wykonywać dodatkowych zabiegów.

Oto nazwiska robotników płockich zatrudnionych przy adaptacji i montażu drzwi w Bazylice:

Stanisław Górecki, Włodzimierz Kijek, Tadeusz

Wołczuk, Ryszard Olender, Stanisław Kijek i Kazimierz Ciesielkiewicz (st. mistrz).

Roboty kamieniarsko-rzeźbiarskie adaptacji portalu głównego (dawnego) wykonali:

Marian Wojnicki i Jan Kopania z PKZ O/Warszawa. Kierowcy 2 samochodów ciężarowych wiozących drzwi z Warszawy do Płocka to: Jan Kielek i Chrystos Chadzopolos, a odpowiedzialnym za prawidłowy przewóz był Bogdan Migdałski.

Kopia z brązu jest darem — wartości 6 milionów złotych — Rządu Polskiego na rzecz płockiej Bazyliki Katedralnej, z czego 4,5 mln złotych ofiarowała Płocka Petrochemia (w sierpniu 1978 roku — 2 mln zł, i w maju 1980 r. — 2,5 mln zł). Całość państwowych nakładów

wydatkowanych w latach 1971—1981 wyniosła ogółem około 10 mln zł, w tym 5,5 mln zł wydatkowało Ministerstwo Kultury i Sztuki.

Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego dla upamiętnienia tego historycznego faktu wybił w listopadzie 1981 r. w Mennicy Państwowej w Warszawie, w nakładzie 1000 egzemplarzy, medal w tombaku (patynowany i srebro-oksyda) o średnicy 80 mm. Koncepcja medalu — Jakub Chojnacki, projekt wstępny — Józef Gutowski, projekt realizacyjny i model w gipsie art. pl. Stanisława Wątróbska.

W dniu 1 grudnia 1981 r. w rezydencji Prymasa Polski w obecności Biskupa Płockiego ks. dr Bogdana Sikorskiego, ks. prałata Władysława Lisa — wikariusza generalnego Diecezji Płockiej, ks. kanonika mgr Henryka Czepczyńskiego i autora artykułu ustalono z księdzem Prymasem, arcybiskupem Józefem Glempem, że oficjalna uroczystość przekazania Drzwi Płockich — jako daru Rządu Polskiego i ich poświęcenie przez Prymasa Polski odbędzie się w niedzielę, 28 lutego 1982 roku, o godzinie 11. Tegoż samego dnia w siedzibie Towarzystwa Naukowego Płockiego o godzinie 13.30 odbędzie się spotkanie Gości Honorowych i Zarządu Towarzystwa z wykonawcami Drzwi z Pracowni Konserwacji Zabytków ze Szczecina, Warszawy i Płocka. W spotkaniu udział weźmie około 120 osób.

*

*

*

Prezes Polskiej Akademii Nauk profesor Aleksander Gieysztor, dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie przesłał poniższy list datowany 25 listopada 1981 r.:

Pan
Dr inż. JAKUB CHOJNACKI
Prezes
Towarzystwa Naukowego Płockiego
pl. Narutowicza 8, Płock

SZANOWNY PANIE PREZESIE,

dowiedziawszy się z telewizji o powrocie do Katedry Drzwi Płockich w postaci kopii w brązie, pośpieszam z gratulacjami i wyrazami uznania dla Pańskiej inicjatywy i starań, które po latach przyniosły pełny sukces i stworzyły nowy doniosły fakt kulturalny.

Łączę wyrazy szacunku

prof. dr ALEKSANDER GIEYSZTOR

A oto list J. E. Biskupa Płockiego ks. dr. Bogdana M. Sikorskiego:

BISKUP PŁOCKI Płock, dnia 9 grudnia 1981 r.
Nr 12823/81

SZANOWNY PANIE PREZESIE,

Na Boże Narodzenie i Nowy Rok Pański 1982 proszę przyjąć życzenia Chrystusowego pokoju oraz zdrowia.

Wielka zasługa Drogiego Pana Prezesa w wyjednananiu dla naszej Katedry spiżowej kopii Drzwi Płockich niech da dużo satysfakcji z dobra, którym zostali ubogaceni Kościół oraz Naród Polski.

Łączę wyrazy szacunku

BISKUP PŁOCKI

Szanowny Pan
dr inż. JAKUB CHOJNACKI
Prezes
Towarzystwa Naukowego Płockiego
w Płocku

*

Wykonanie w Polsce kopii romańskich Drzwi Płockich — to wzorzec dobrej roboty polskich rzemieślników i techników. Cechuje go nowoczesność technologii, nowatorskie metody pracy, zastosowanie na szerszą skalę silikonów w reprodukcji dużego (ok. 9 m²) dzieła sztuki, dokładność pracy. Tak konserwatorzy ze szczecińskiego Oddziału PKZ w katedralnym Sborze Mądrości Bożej w Nowogrodzie Wielkim przy wykonywaniu matryc z oryginału i następnie wykonaniu w Szczecinie 3 kopii z mas plastycznych (pierwsza z nich posłużyła jako model do wykonania brązowej kopii), jak również wykonanie z kolei kopii z brązu przez warszawski Oddział PKZ — świadczy dobrze o realizacji trudnego zadania.

Tak więc po około 550 latach Bazylika Katedralna została znów wzbogacona w rzadkie dzieło sztuki, z pierwszymi w Polsce rzeźbami portretowymi z epoki (Aleksander, Wichman, Riguin, Waismuth, Abraham) dzieło jednocześnie mistrzów romańskich z połowy XII wieku i współczesnych fachowców z Pracowni Konserwacji Zabytków, została wzbogacona o zabytek świadczący o starożytności i bogactwie, stanowiący zamierzenie tego typu artystycznego i finansowego, na który nieliczne tylko kościoły — nawet w okresie swojej świetności — mogły sobie pozwolić.

„Zabytki przeszłości stanowią tym cenniejsze ogniwo więzi współczesności z tradycją, im lepiej i powszechniej są udostępniane” — oto trafne słowa wypowiedziane w zakończeniu cytowanej na wstępie pracy naukowej dra Kazimierza Askanasa, długoletniego wiceprezesa Towarzystwa Naukowego Płockiego.

